

קרבות לטרון שלוש הארות והערכה

אלוף (מיל') שלמה שמיר*

יש אומרים, לטרון, עד היום, "פצע" בקורות המלחמות שלנו, אחרים אומרים "עלילה", וכך דור לדור מספר. אירוע לטרון לא תועד עד היום בפירוט ובדיוק כראוי לאירוע מרכזי, שהוא מעין מיקרוקוסמוס של מלחמת העצמאות. העדר מידע מוסמך, מהדה מקור ובסיס להמשך חרושת השמועות והטילופים, מהם בתום לב ודאגה, ומהם בזדון, כהמשך להשמצה פוליטית צבאית מהימים הנוראים ההם, שלא בחלה בשום אמצעי.

שלושה "סימני היכר" ניתנו בשעתו בקרבות לטרון, על-ידי מי שניתנו, ואלה הם:

- קורבנות רבים.
- חלק הארי של הקורבנות — עולים חדשים, שזה עתה ירדו מאניות המעפילים, והובלו כצאן לטבח ישר לשדה הקרב.
- הקרבות היו כישלון צבאי גדול, אולי הגדול בכשלונותינו באותם ימים.

האצבע המאשימה מופנית נגד בן-גוריון, שר הביטחון דאז, שהתערב והכריע, בניגוד לחלק מאנשי המטה הכללי — ובעיקר בניגוד לדעתו של ראש מחלקת המבצעים, יגאל ידין, לפתוח במערכה ומיד עם חטיבה 7 שהייתה בהתארגנות ראשונית. ביקורת רבה מוטחת גם נגד מפקד החטיבה דאז, כותב שורות אלה, שקיבל את הפקודה, ולא עשה הכל — על פי טענות אלה — כדי לשנות אותה, או לדחות אותה, למרות שידע את משמעותה.

אמנם ישנן טענות נוספות נגד קרבות חטיבה 7 בלטרון, הנוגעות בעיקר למפקדה, כגון חוסר הכנה ראויה של החטיבה, תכנון וניהול קרב לקוי, הצטיידות בלתי מספקת, בעיקר חוסר המימיות, איחור בשעת היציאה לקרב, ועוד. לאלה ייוחד מאמר נפרד. הדברים הבאים יעסקו רק בשלושת ה"סימנים" שהוזכרו. לפני שאני בא לדון כבעיית הנופלים, ראוי להבהיר במלים מעטות, לאלה מהקוראים, שאינם בקיאים כל כך בהיסטוריה של מלחמת העצמאות, את הבעיה הצבאית-ארגונית שעמדה אז לפנינו.

כשהחמיר מצב ירושלים, כמו שהחמיר, והיה ברור שמוכרחים לפתור את שאלת המצור, לא הייתה לצה"ל עתודה מטכ"לית, ארצית, לא היה כוח, שיכול היה להתפנות, ובמהירות, על מנת להישלח למבצע נוסף זה, ואז הוחלט בין השאר, להקים במהירות, כחטיבה רזרבית, את חטיבה 7. החטיבה הורכבה משלושה גדודים: גדוד משוריין, המבוסס על משוריניים וחילים שנרכשו אז תוך כדי המלחמה, ועל שני גדודים של חיל רגלים. שלושת הגדודים האלה ובעיקר אלה של חיל הרגלים, אורגנו בעיקר בין ה-18 ל-23 במאי 1948, וזאת על מנת לצאת למערכה ב-24 במאי.

כשל חומרת המצב ולאור הצורך לצאת להתקפה עוד בטרם הייתה אפשרות לתת לשלושת הגדודים, לפחות אימון של כמה ימים, הוזעק לאיזור גדוד נוסף מחטיבת אלכסנדרוני הוא גדוד 32, והועבר תחת פיקוד החטיבה. בשלב הבא, לקרב השני של לטרון, כאשר גדוד 32 חזר כבר לאלכסנדרוני, הוזעק גדוד 52 מחטיבת גבעתי. זה היה צירוף הכוחות העיקריים שבהם מדובר.

פרט לשני הקרבות: האחד ב-24-25 במאי והשני ב-30-31 בו, כלל האירוע גם את פריצת דרך בורמה, היא דרך 7.

לשאלת מספר הנופלים

כאשר מדברים על קרבות לטרון, נחזור ונאמר, שהכוונה לקרב הראשון, שבו תקפה חטיבה 7 יחד עם גדוד מחטיבת אלכסנדרוני שתחת פיקודה את רכס לטרון, בליל 24-25 במאי, ולקרב השני, שבו שוב תקפה החטיבה את אותו מתחם של רכס לטרון, ותחת פיקודה גדוד 52 מחטיבת גבעתי, בלילה של 30-31 במאי 1948.

אלה שני הקרבות הרלוונטיים כאן, אם כי החטיבה, שעיצבה לאחר הקרב השני את קו הפסקת האש לעתיד, גילתה, תיכננה ופרצה את דרך בורמה. זו הייתה דרך בשליטתנו הבלבדית, אפשר היה להעביר בה רכב, וכזאת, הפכה לאלטרנטיבה לכביש, שעבר מלטרון לשער הגיא וזכתה להכרת נציגי האו"ם. החטיבה שהתה באיזור עד לאחר הפסקת האש, כאשר מסרה את האזור לחטיבת יפתח.

הצורך לעמוד על שאלת מספר הנופלים והוותק שלהם בארץ, יודגש על ידי עיון בשני מקורות: האחד הוא "דברי הכנסת" מה-18.11.85 שהם בבחינת דברים שטרם יבשה עליהם הדיו. בדיון בנושא קליטה ועליה, אמר ח"כ עוזי לנדאו (הליכוד): "... במלחמת השחרור, כאשר מסופר על קרב לטרון שבו נפלו, אם אינני טועה, 2,000 איש — בקרב הזה נהרגו 1,000 או 2,000. יכול להיות שבמספר 2,000 אני טועה". היו"ר, ד"ר בן מאיר, טען שנפלו בערך 400 איש. חבר הכנסת אמנון לין ציטט באותו דיון מספרו

* ממפקדי ההגנה הבכירים בארץ לפני מלחמת העולם, ביחידות הפו"ש, החי"ש הגליל העליון, וירושלים, וכן מהטייסים הראשונים. שירת בצבא הבריטי במשך שש שנים, והיה בדרגת רס"ן במלחמת העשנייה. אחר כך הקים את חטיבה 7 ופיקד עליה בקרבות לטרון. היה ראש מ"מ במטכ"ל, מפקד חזית ב' מפקד חיל הים וחיל האוויר.

של אריה יצחקי שראה אור ב-1982, ושם (עמ' 592) מוזכרים 389 הרוגים.

מיותר יהיה להעיר שהאויב בדמיונו הפרוע ביותר לא הגיע לגוזמאות כאלה. יצוין שהציטוט מספרו של יצחקי אינו אמור רק בקרבות מ-24-25 במאי ומ-30-31 בו, ורק בחטיבה 7 בתקופה הרלוונטית, אלא כולל בין היתר נופלים בחטיבות הראל, גבעתי ופתח בתאריכים אחרים.

המקור השני שראוי להביאו כאן כלשונו הוא מכתבו של הרב הראשי לצה"ל, המעיד על 137 נופלים בקרבות הללו.

בסיכומו של הרב גורן נכללו גם הנופלים באיזור, בימים שבין הקרבות, וכן כל מי שנפלו לאחר הקרבות, בהחזקת הקו, ובעיקר בשמירה על פריצת דרך בורמה, היא דרך 7.

כדיקה מחודשת של רשימת הנופלים ושל הקרבות שבהם נפלו, מראה שבקרבת הראשון נפלו 22 איש מיחידות החטיבה ו-50 איש מהגדוד שתחת פיקודה. בקרב השני נפלו 49 איש מכל היחידות. (בהמשך מופיעה טבלה המפרטת את המספרים המוזכרים).

על מנת להשלים את התמונה ראוי לצטט מספר סעיפים מדברי הרב גורן:

2. אחרי חקירות מקיפות שערכנו בנידון וביקורי בשטחי הקרבות ואחרי גביית עדויות מפי מפקדים וחיילים ישראלים ומפי מפקדי הלגיון הערבי והבלתי-סדירים שהשתתפו בקרבות בסביבת לטרון, יש להסיק את המסקנות דלהלן ביחס לקרבות אלו:

א. הלגיון התכונן כנראה להתקפות אלו והתבצר בעמדות חזקות ביותר על פסגות ההרים ובחפירות הגנה ותעלות קשר מסודרות בשטח לטרון והסביבה. את שרידי העמדות והחפירות ראינו בשעת ביקורינו בשטח.

ב. לפי הרושם שקיבלתי מתושבי הכפרים בשטחי הקרבות, יוצא שהלגיון הביא לשם כוחות חזקים מאוד והוא פינה את תושבי הכפרים הבלתי-לוחמים בכדי לאפשר לו פעולה חפשית. לפי מה שנמסר לי על-ידי ערביי הסביבה,

מס' / קוד תעודת האוכלוסין
9208-63/ט
מ' אייר תשי"א: 4.8.51

איטל-סודרי
ד ת ר י

מפקד חיל אוויר לישראל אלוף ט. שמיר

הנדון: רשימת חילי הקרבות טביב לטרון.

1. בהתאם לשיחתנו ביום כז' ניסן תשי"א 3.5.51 הנני ממציא לך רצ"ב רשימת כל חילי ונעדרי הקרבות מסביבות לטרון בשני הקרבות, כאדריכים 24.5.48 וב-31.5.48, רשימה זו כוללת את החיידות של היחידות שפעלו ישירות בקרבות על לטרון והסביבה בתאריכים הנ"ל הן בזמן ההתקפה והן בזמן הנסיגה כמו כן היא כוללת את אלו שפנו בכחי החולים.

רשימת האכידות לפי היחידות.

גדוד	32	50	אכידות 48 שם (1434) מלחמה נא פני הגנה נגינה
"	71	13	"
"	72	49	25 שם (1434) מלחמה נא פני הגנה נגינה
"	73	20	לוחם (1434) מלחמה נא פני הגנה נגינה
מגדודים טונים		5	"
(כגון: 51)			

סך הכל ..... 137 יחידות.

ההתארגנות המהירה של יחידות החטיבה, נערך רישום מסודר של המוצבים ליחידות ועל רשימת החללים לא היה מעולם ערעור. אמנם ישנם מקרים בודדים של נעדרים ממלחמת העצמאות, שקרוביהם לא איתרו את מקום נפילתם, אבל אין סיבה לשייך מקרים אלה לחטיבה 7, שדווקא בה הוכנסו תוך כדי ההתארגנות סדרי רישום תקינים, על פי המסורת הטובה של מפקדים שעברו בית ספר סדיר למלחמה.

אין בדברים אלה כדי למעט בקושי שהיה לקבל מידע מדויק ועדכני משדה הקרב בשל תנאי קרב קשים ועקב גורמים נוספים שעוד יצוינו בהמשך.

הייתה גם עריקה ניכרת מהחטיבה: ערקו כאלה שחזרו ליחידותיהם, לאחר שנשלחו לקורסים, הקורסים פוזרו, ואנשיהם שולבו בארגון החטיבה החדשה. אחרים ערקו לפי "הוראות", ואחרים לא חזרו לאחר התאוששות מבתי חולים. אבל כדיקת הרשימות לאחר מכן, מכל המקורות הקיימים, וכן לאחר איתור הגוויית בשטח, אינה מותירה מקום לספק, שהמספר שכאן הוא מדויק.

באמצע הקרב השני בפריצה למשטרה התחיל כבר הלגיון לסגת מהסביבה והתחילה בריחה המונית, ואילו היו היהודים מחזיקים מעמד עוד שעה אחת, היה הלגיון מפנה את כל לטרון כי הפקודה הייתה כבר לסגת.

ג. מאופן מציאת שרידי הגוויית בשטח הקרבות, יש להגיע למסקנה, כי רובם נהרגו על-ידי הפגזה קטלנית ואש מכונת-יריה שכיסו את כל השטח ועשו שמות בחיילינו. כמעט כולם נמצאו בשטח פתוח לעמדות האויב ואם כי יש להניח שבהרוגי פלוגה ב' מואדי טחון טיפלו הערבים, הרי היתר נשאר מונחים במקומות נפילתם מבלי שנגעו בהם. זאת נוכחנו לראות במקום על-ידי סימנים רבים.

ד. הערבים דיברו מתוך הערצה על גבורת הלוחמים וכאופן מיוחד על הפורצים למשטרה בקרב השני. הם אספום והשליכום למערות אחרות ובבורות בסביבה.

בצד השמועות שפשטו על היקף האכדות בקרבות אלה, נרקמה גם גירסה, שבזמן ההוא לא נרשמו החיילים ברישום סדיר, כך שלמעשה אי אפשר לדעת מי היה ומי לא חזר. ולא כן! למרות

חלקם של עולי 1948

על פי השמועות שפשטו היו בקרב קורבנות לטרון מאות הרוגים שזה עתה עלו ארצה והיישר מהאניות נשלחו לשדה הקרב. טיעון זה מופרך מעיקרו.

לאחר עריכת בדיקה יסודית של תולדות חייהם של נופלי לטרון, על פי מקורות שונים, נמצא, כי בקרבות לטרון נפלו 17 עולים. שמונה מהם בקרב הראשון ותשעה בקרב השני. בנוסף נפל עולה חדש בימים שבין שני הקרבות ועוד עולה לאחר הקרבות, בשמירה על פריצת דרך בורמה. בין עולים אלה היו שני מפקדים שאחד מהם נפל בקרב השני ואחד לאחר הקרבות.

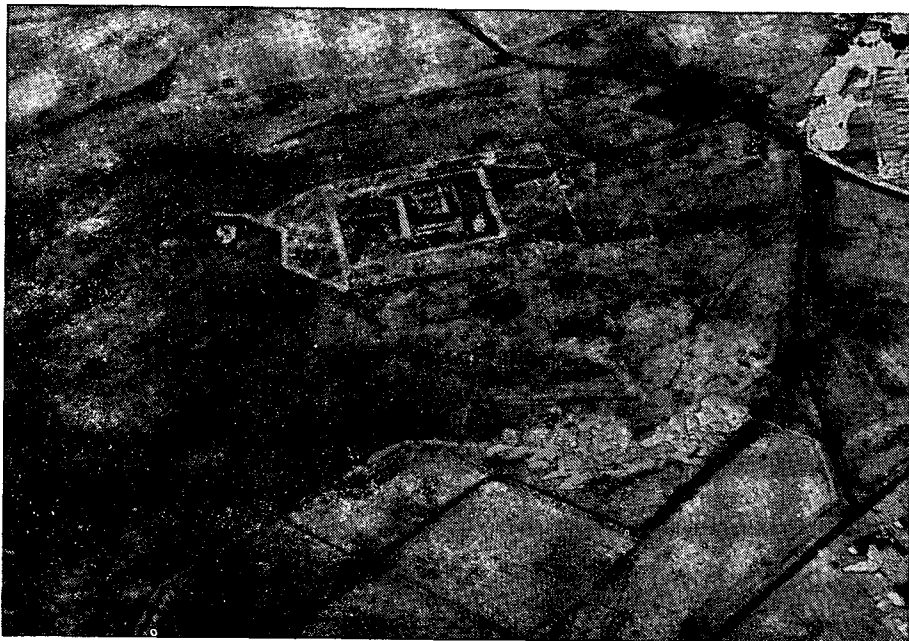
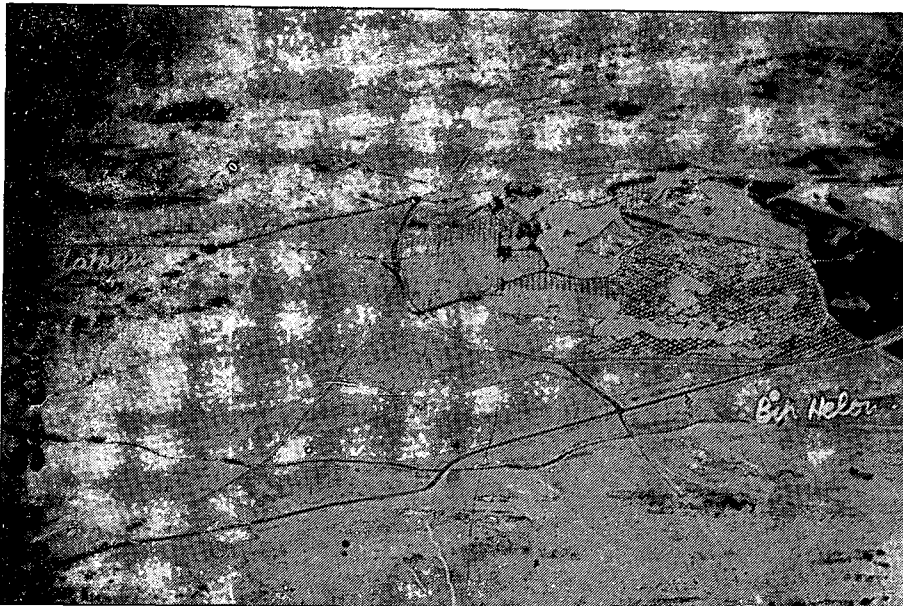
עולים אלה באו אחד מצרפת, שמונה מרומניה, שניים מצ'כיה, שניים מפולין ושניים מבולגריה. לגבי שניים נותרים לא עלה בידי לקבוע את ארץ מוצאם.

כל אלה עלו בחודש מאי 1948, רובם באניה טטי שהגיעה לנמל תל-אביב מיד עם הכרות העצמאות, וכולם השתתפו במסגרת אימונים מצומצמת שערכה ההגנה באירופה לפני עלייתם. הצעיר שבהם היה בן 18 והמבוגר בן 27. הם לא הספיקו ללמוד עברית. פרטים אלה מופיעים בין היתר ברשימה קצרה על תולדותיהם בספר שהוציא אגף ההנצחה של משרד הביטחון. בנוסף לעולים אלה נפלו בקרב השני ארבעה עולים שהגיעו ארצה בשנת 1947 והיו כבר בארץ קרוב לשנה. הנופלים האחרים היו "ותיקים" — עד כמה שאפשר לייחס מושג זה לחיילים צעירים — ובתוכם 15 ילידי הארץ.

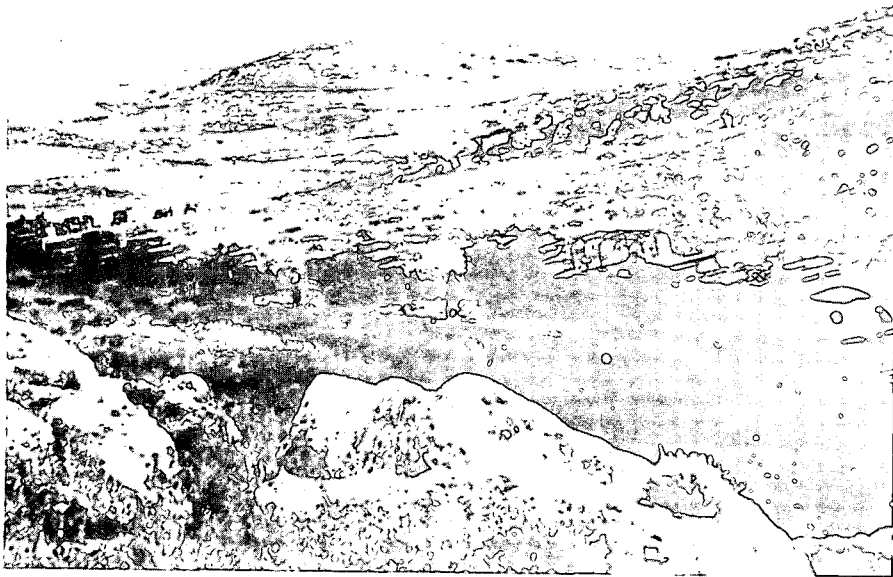
ועוד הערה. לאיזור החטיבה הגיעה קבוצת עולים, יממה אחת לאחר שירדו לחוף בסוף חודש מאי. הם באו לעזור בהעברת קמח לירושלים באותו מעבר זמני בטרם נפרצה דרך בורמה. קבוצת עולים זו לא סופחה לחטיבה, והחטיבה לא גייסה אותה ולא הייתה אחראית לה. אחרי כמה ימים של העברת משאות, הם עזבו את האיזור, ומצאו את עצמם חלקם בצפון וחלקם לאחר מכן באיזור פלוג'ה. פרט לאחד שנפגע על-ידי גיפ ברגלו, לא נפגע אף אחד מהם באיזור לטרון.

אנשי האניה טטי שעלו ב-15 במאי, נקלטו בקלט הכללי בתל-אביב, משם נשלחו לתל-ליטווינסקי ועברו שם אותן ההכנות המינימליות של כל הנקלטים האחרים לחטיבה.

אין בדעתי במאמר זה לנסות ולפענח את התפתחות הדימוי השלילי על קרבות לטרון. זה

למעלה: מתחם לטרון: הכפר לטרון המנוזר ומשטרת לטרון. באמצע: משטרת לטרון למטה: קטע הדרך על המורד התלול שנפרץ ע"י חטיבה 7. באמצעות נתאפשרה סלילת הדרך האלטרנטיביות לכביש לטרון — שער הגיא להסרת מצור האספקה לירושלים.

למעלה: שיירה בדרך בורמה. למטה: בדרך להתקפה השנייה על רכס התוחכים.

לסיום קטע זה, יש לחזור ולשנן כי 17 העולים שנפלו, וחבריהם, אשר היוו את המילואים ליחידות הקרביות שלנו, לא הלכו כצאן לטבח, ובתנאים הגרועים ביותר שניתן להימצא בהם, מילאו את תפקידם לא פחות מחבריהם הוותיקים והמאומנים.

הנופלים לפי ותק בארץ ועל-פי הקרבות

לפני הקרב	קרב א	בין קרב א וקרב ב	קרב ב אחרי הקרב.
24/25	2	30/31	30/31
במאי	במאי		
1	2	(4) 8	(1) 3
(5) 14	(1) 3	(9) 29	(3) 12
	1	4	1
1947			
1948	8	(1) 9	(1) 1

היה תלוי בכל תוספת כוח. נפשית הם היו מוכנים לזה.

ניתן לטעון שלמרות שהקלט היה ריק ממטגייסים, צריך היה להימנע מלגייס את העולים, ותחת זאת להוציא צווי גיוס למבוגרים יותר ואחרים. אולם, לדעתי, גם אז מוצדק היה להכניס את העולים למעגל המלחמה ולשבצם בחטיבות הקרביות, כדי שיהיו שותפים שווים.

הברית עם הארץ — היא גם ברית דמים!

לרוע המזל לא ניתנה להם האפשרות האופטימלית להראות את יכולתם בגלל מצוקת הזמן וההכנות המעטות שעשינו, אבל תנאים אלה פגעו לא רק בהם אלא בכל לוחמי העצמאות, חיילים ואזרחים, שנתנו את נפשם אז.

נושא נכבד בפני עצמו, חשוב, לא לצורך התנצחות שעבר זמנה, אלא ללימוד לקחים, תוך איתור כל אותם תנאים אובייקטיביים מצד אחד, ופעילותם של גורמים פוליטיים שהשתמשו בחטיבה 7 ובקרבותיה על מנת לנגח את בן-גוריון ואת תפיסת בניינו של הצבא הסדיר ולהפצת תורות צבאיות מסולפות שעלו לנו במחיר יקר מצד שני. ואולם יהיה זה משום עשיית צדק אם אומר כאן דברים מספר על לחימתם של העולים ובעיקר במסגרת גרוד 72, לפי עדות מפקדיהם הישירים, כדי להפריך מעט מן הלעז.

עולים אלה נקלעו יחד עם חבריהם הוותיקים להפגזת תותחי הלגיון בשטח סלעי ופתוח. שום צבא, ויהיה מאומן ומוכן כאשר יהיה, לא היה עובר בשלום מכת אש כזו שבאה בהפתעה, ואכן זו הייתה הפתעה. הידיעות שסופקו לחטיבה ממחלקת המבצעים במטכ"ל, כאשר מודיעין קרבי עוד לא היה מאורגן כלל, לא הצביעו על כך שהלגיון על נשקו המסייע נכנס והתבסס במתחם לטרון. לחטיבה לא ניתנה שהות לגלות זאת על-ידי סיורים ותצפיות משלה. סיורי מפקדים שקדמו להתקפה לא גילו זאת. יתר על כן, כשבוע לפני ההתקפה חנתה במתחם לטרון פלוגה מחטיבת גבעתי, שאף סיפקה מורה דרך לגרוד אלכסנדרוני בדרכו ללטרון.

מספר עולים נפלו מצליפה מאיזור אחר של החזית, עד אשר אותרו מקורות האש והיא שותקה. איש מהם לא נפגע בגבו תוך נסיגה. נעשה להם עוול גדול ושנים לאחר הקרב הצביעו עליהם כאילו ברחו מהמערכה. אין כזב זדוני מזה. עולים צעירים אלה קיבלו אימון ראשוני מוקדם עוד לפני עלייתם ארצה, ובאו למלחמה מתוך רצון לתת את חלקם. הם לא ערקו ולא ברחו.

בעקבות ההפגזה והצליפה ולאחר התייבשות בחום הקשה של אותו יום, ומכת ברחש ששורה במקום, ושריפת שדות, היה על העולים, יחד עם חבריהם הוותיקים והמנוסים, לסגת מאיזור ההפגזה. נסיגה כזו בתנאים שנוצרו, במצב של חוסר קשר יעיל בידי המפקדים, אינה יכולה להטיל דופי בלוחמים. הנשק נמסר לחלקם כיומיים האחרונים ללא אפשרות ניכרת לאימונים, ופגע בהם חוסר האפשרות להידבר עם מפקדיהם, כי השפה לא הייתה שגורה בפייהם. עולים אלה התאוששו, חזרו ולחמו בקרב השני ובמהלך קרבותיה של חטיבה 7 מוצאים אותם בשחרור הגליל, ואחר-כך גם בדרגות בכירות ובמשך שנים ארוכות בצבא הקבע.

והאצבע המאשימה טוענת, בין היתר, שאסור היה להביא אותם לשם. העולים היוו, כאמור, אחוז קטן מכלל הלוחמים במסגרת חמשת הגדודים שנטלו חלק בקרבות אלה, וכך גם אחוז הנופלים בקרבם. לדעתי מוצדק היה להביא אותם כאשר הקלט היה ריק מגיוסים מקומיים וגורל המדינה

בקרבות לטרון נפלו 25 מפקדים מיחידות החטיבה בלבד, פרט למפקדים שנפלו בגרוד 32 מחטיבת אלכסנדרוני. מספרם מופיע בטבלה בתוך הסוגריים כחלק מתוך המספר הכללי. בקרבות בלבד נפלו מהחטיבה, 53 טוראים ו-20 מפקדים ואתם 50 לוחמים מגרוד 32. מספר החללים שאיבדה החטיבה בכל תקופת שהותה באיזור, כולל פריצת דרך בורמה וייצוב הקו מול הלגיון, כולל חללי חטיבת אלכסנדרוני, היה 148 לוחמים, ויהי זכרם ברוך!

קרבנות לטרון – כישלון, או שמא ניצחון גדול במלחמה

בשני הקרבות של החטיבה לא עלה בידה לכבוש את רכס לטרון, להדוף את הלגיון ממנו, ולחדש את המעבר לירושלים בכביש הישן מלטרון לבאב אל-וואד. עם זאת הצליחה החטיבה לפרוץ דרך חדשה למכוניות המתחברת לבאב אל-וואד, היא דרך 7, דרך בורמה.

החטיבה הצליחה להוריד את הלחץ של הלגיון מירושלים. בזה לא הכל מוכנים להודות, כי הדבר קשה למדידה ועדותו של מפקד ירושלים אשר שלח לחטיבה את תודת ירושלים על הסרת המצור אולי אינה אובייקטיבית, אבל הדברים מתאשרים בעדותו של גלאב פאשה, שהיה אז מפקד הלגיון הירדני. גלאב כותב בספרו כי הלחץ בלטרון מנע ממנו להוריד גרוד משם על מנת לעזור לרמלה ולוד, לא כל שכן להרחיב את המערכה על ירושלים.

למותר להוסיף שאיש אינו כופר בכך שהלגיון הוריד גרוד נוסף להגנת לטרון לקראת ההתקפה השנייה.

המצוקה בירושלים הייתה כזו שבן-גוריון חרד שהעיר עלולה ליפול כל יום. יגאל ידין, אז ראש מחלקת המבצעים, העריך שהסכנה גדולה, אבל גרס שיש להמתין עוד ימים מספר וירושלים תחזיק מעמד. אלה היו הבדלי ההערכות בדבר יכולת עמידתה של ירושלים.

אליבא דכולם מצבה של העיר היה מסוכן, והיות שאף אחד מאתנו לא התנסה בנפילת עיר או בהתקפלותה של עיר, קשה היה להגיע למסקנה ברורה כמה זמן יש לירושלים. העובדות הפיזיות היו פשוטות: מעט מזון, מעט מאור מים, דלק אין, תחמושת מועטה מאוד ומספיקה ללוחמים מעטים. הדרך לעיר סגורה, לא ניתן להביא אספקה, והלגיון, נדמה שהוא בלתי מוגבל במספר חייליו, בתחמושת ובנשק, ותותחיו מפגיזים את העיר יום יום. כשטח הלחימה, מצד אחד גילויי גבורה של לוחמים מכל סוג ושל אנשי ירושלים ותיקים, שלבטח היו עומדים על משמרתם עד האיש האחרון, ומול אלה, תופעה של הרמת דגלים לבנים במאה שערים ודיבור על הרמת דגלים לבנים מצד חוגים בשכונות דחיות מסוימות בקצות העיר.

ברור כי אי אפשר היום לפסוק, אם ירושלים הייתה מחזיקה מעמד עוד יום או יומיים או שלושה. מה שנראה ברור אז, או היה ברור לבן-גוריון, הוא שנפילת ירושלים הייתה שמה קץ לחלום המדינה היהודית.

מבחינת הסטאטוס הבינלאומי, ירושלים הייתה מחוץ לגבולות מדינת ישראל והייתה צריכה להיות תחת פיקוח בינלאומי. אולם, אם לגבי הסטאטוס ומשמעותו ניתן עוד להתווכח, הרי איש אינו חולק על כך שאילו ירושלים על מאה אלף תושביה הייתה נופלת לידי הערבים, לא היה לנו עוד מקום בה וזו הייתה ליישוב המכה המוסרית אולי הקשה ביותר שאפשר היה להעלות על הדעת בשלב זה. המשמעות של נפילת ירושלים הייתה קיצור דרמטי של החזית הערבית, והתחברות של ממש בין הצבא המצרי לבין הצבאות הירדני והעיראקי, התחברות אשר הייתה מאפשרת להם לפגוע בשארית היישוב בשפלת החוף. כלומר, קשה היה לאמוד את גודל הסכנה. הייתי אומר, שהמאבק על ירושלים היה מאבק על כל הקופה.

מה היה דרוש לירושלים? אספקה בלבד לא הייתה מצילה אותה, גם הורדת הלחץ הערבי בלבד, לא היה בה די. דרושים היו שני התנאים כאחד. גם אילו היו מביאים עוד 100, 200 או 300 טון מזון, גם אילו היו מים, דלק לאמבולנסים ולמכוניות, לא היה הדבר מבטיח שהאוכלוסייה הייתה מסוגלת להמשיך ולעמוד תחת לחץ ההפגזה הירדנית.

מצד שני, אילו הייתה הדרך נשאר סגורה, והלחץ הירדני היה יורד, גם אז עלולה הייתה העיר ליפול, פשוט מחוסר כוח להמשיך, חוסר אונים, חוסר מזון, חוסר מים, עיר במצור. זו הייתה הערכת המצב, ועל כן זהו הבסיס לבחון את משמעות הקרב על פריצת הדרך והבאת הכוחות לירושלים, ובמסגרת זו צריך להעריך את חשיבותו של הקרב על ירושלים ותוצאותיו.

קרבנות לטרון, למרות שלא נכבש בהם רכס לטרון, היו ניצחון חשוב, כי בסופו, שני התנאים הושגו, אם כי לא במידה שרצינו. הלחץ על ירושלים הוקל במידה מסוימת, כאשר הלגיון חייב היה לא רק להחזיק בלטרון, אלא גם לחזק את לטרון ולהוריד גרוד מירושלים, והדרך החדשה, הזמנית, נפתחה ואיפשרה תנועה מוגברת לירושלים.

מדובר על דרך, והכוונה לדרך שמכוניות יכולות לעבור בה, שכוחות ערביים אינם שולטים בה, ושנציגי האומות המאוחדות ומשקיפים דאז היו צריכים לאשר אותה ככזאת ערב ההפוגה. זו הייתה דרך בורמה, דרך חטיבה 7.

קרבנות לטרון הם בבחינת המיקרוקוסמוס של כל מלחמת העצמאות, במישור המדיני והצבאי כאחד. דומני שלא היה קרב אחר שנקבע עיתויו כל כך צמוד להתלטה מדינית. צפון בו הוויכוח על

דמות הצבא, אופיה של משמעת, כפיפות הדרג הצבאי לדרג האזרחי, צפונה בו ברית הדמים של היישוב בארץ והעלייה החדשה שלקחה חלק בקרבות האלה, צפונות בו הערכות לגבי טקטיקה של ניהול קרב, של שימוש בשריון דאז, והערכות על מצבו העלוב של המודיעין הצבאי. כל הנושאים הללו היו יפים למלחמת העצמאות ולא נס ליחס עד היום הזה.

הקרב על כיבוש רכס לטרון נכשל. אך ירושלים ניצלה. זהו הניצחון במלחמה וזהו גם אמת המידה לאותה החלטה גורלית של בן-גוריון, אולי ההחלטה הגורלית ביותר, כאשר פקד לחקוף בלטרון, שנתקבלה בניגוד לדעתם של כל יועציו במטה.

יותר מאשר בכל מקום וזמן אחרים במלחמת העצמאות הכל היה תלוי בהכרעה זו, שכן נפילת ירושלים באותה עת הייתה לבטח שמה קץ להגשמה הציונית.

זו הייתה שעתו הגדולה של שר-הביטחון. עם כל הכאב והצער על הקורבנות הוא הכריע וקבע את נצחוננו העתידי במלחמה, שנעשתה על-ידי רבנות לוחמים ככל אתר ואתר של חזיתות המלחמה ברחבי הארץ. והימים היו קשים, קשים מאוד.

